

ВСТУП

Інтеграція України в європейське співтовариство та реформування різних сфер людської діяльності вимагає відповідального ставлення до збереження здоров'я і життя працівників упродовж всієї трудової діяльності. У сучасному світі зростає значущість проблеми безпеки праці, оскільки науково-технічний прогрес, глобалізація та інформатизація різних галузей життєдіяльності суспільства та розвитку людства породжують нові ризики й небезпеки на робочих місцях. Зокрема, в Україні спостерігається високий рівень травматизму та професійних захворювань, що свідчить про низьку культуру безпеки праці й виробництва, необхідність запровадження змін у сфері безпеки праці на державному рівні, розвитку ціннісного ставлення фахівців до власного здоров'я – на особистісному.

Питання збереження здоров'я та гарантії безпеки праці, що покладаються на державу, висвітлені у низці документів міжнародних організацій, серед яких – Міжнародна організація праці, Всесвітня організація охорони здоров'я тощо. Проблеми збереження здоров'я, застосування здоров'язбережувальних технологій, що сприяють розвитку ціннісного ставлення до власного здоров'я людини, окреслені у Глобальній стратегії здоров'я для всіх до 2000 року (World Health Organization, 1981), Європейській політиці та стратегії для XXI століття «Здоров'я–2020» (World Health Organization. Regional office for Europe, 2013).

Державницьке бачення стратегії зміцнення здоров'я населення в Україні відображене у Міжгалузевій комплексній програмі «Здоров'я нації» на 2002–2011 роки (2002), Національній стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016) тощо.

Станом на сьогодні в Україні триває законотворчий процес та удосконалення державної політики у сфері врегулювання трудових відносин і забезпечення відповідних норм та умов праці, які гарантуються Конституцією України (1996) та формуються відповідно до європейських стандартів. Основою професійної підготовки фахівців, що реалізується у системі вищої освіти України, є нормативні документи, які визначають обсяг знань, умінь і навичок, необхідних для безпечної поведінки працівників у виробничій сфері, формування мотивації до здорового способу життя (Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дитей та молоді, 2004).

Проблема підготовки висококваліфікованих, компетентних фахівців, готових до вирішення професійних завдань, відображена у низці нормативних документів, що розроблені у контексті політики держави в галузі вищої освіти, зокрема у Національній доктрині розвитку освіти України (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2012), Законі України «Про вищу освіту» (2014), Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016).

Теорія та практика професійної підготовки фахівців із цивільної безпеки відображені у наукових працях вітчизняних дослідників, серед яких: Артем'єв & Шароватова, 2018; Бикова, Болієв, Деревинський, Єлісєєв, Миронець, 2008; Вовчата, 2017; Гранкіна, 2017; Коженювські, 2019; Козяр & Литвин, 2017; Левченко, 2017; Луков, Черненко & Пархоменко, 2018; Садковий, Ромін, Островерх & Домбровська, 2013; Теличко, 2019; Филипчук & Туровська, 2017; Філіпчук, 2018; а також зарубіжних: Афубва (Afubwa, 2004); Ендрю, Генрі, Коулмен & Уайлз (Andrew, Henry, Coleman & Wiles, 2009); Баттл (Buttle, 2007); Кушон (Cushion, 2020); Ервін (Erwin, 2008); Хейс-Джонкерс, Поінтінг & Клауф (Hayes-Jonkers, Pointing & Clough, 2011); Ізраель, Бейкер, Голденхер & Хіні (Israel, Baker, Goldenhar & Heaney, 1996); Селес, Селізбері, Кінг, Леззере, Ліонз, ... МкКвіллен (Salas, Almeida, Salisbury, King, Lazzara, Lyons, ... & McQuillan, 2009); Уївер, Ліонз, ДіазГранадос, Роузен, Салаз, Оглезбі, ... Кінг (Weaver, Lyons, DiazGranados, Rosen, Salas, Oglesby, ... & King, 2010).

Проблеми розвитку ціннісного ставлення до власного здоров'я студентської молоді висвітлено у дослідженнях Вдовиченко, 2017;

Єжової, 2011, 2013; Зеленського, 2013; Макаренко & Яковенко, 2017; Сорокіної, 2013; Федченко, 2019; а також Берг-Келлі (Berg-Kelly, 1995); Дізі, Кауфлен, Піроном, Джоурдан & Макнамара (Deasy, Coughlan, Pironom, Jourdan & Mcnamara, 2014); Фукс (Fuchs, 1996); Камер & Прііта (Kumar & Preetha, 2012); Мезлумі-Махмудабад (Mazloomi-Mahmoodabad, 2011); Мерфі & Топел (Murphy & Topel, 2006); Носов (Nosov, 2014); Рубін, Собал & Моран (Rubin, Sobal & Moran, 1990); Трокел, Барнс & Еггет (Trockel, Barnes & Egget, 2000); Уайз (Wise, 2008).

Проте, незважаючи на зацікавлення науковців питанням розвитку ціннісного ставлення до власного здоров'я здобувачів вищої освіти, ця проблема залишається недостатньо дослідженою на теоретичному та практичному рівнях у контексті професійної підготовки фахівців із цивільної безпеки. Водночас застосовуються різноманітні підходи до детермінації основних компонентів ціннісного ставлення до власного здоров'я, ефективних здоров'язбережувальних технологій та умов, що сприяють їхньому розвитку у майбутніх фахівців із цивільної безпеки.

Теоретичний аналіз напрацювань теоретиків і практиків у галузі професійної підготовки фахівців із цивільної безпеки дав змогу визначити низку суперечностей між: потребою у висококваліфікованих фахівцях із цивільної безпеки, готових до повноцінної самореалізації, здатних ефективно виконувати професійні функції та низьким рівнем культури здоров'я студентської молоді; між необхідністю розвитку ціннісного ставлення до власного здоров'я у майбутніх фахівців із цивільної безпеки та недостатнім рівнем застосування здоров'язбережувальних освітніх технологій в умовах академічного середовища закладу вищої освіти; між потребою у комплексному використанні потенціалу аудиторної та позааудиторної діяльності у процесі розвитку ціннісного ставлення до власного здоров'я фахівців із цивільної безпеки та низьким рівнем розвитку їхньої здоров'язбережувальної компетентності.

Водночас результати аналізу науково-педагогічної літератури, вивчення досвіду закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців із цивільної безпеки, та виявлені суперечності свідчать про недостатній рівень вивчення проблеми дослідження, що й зумовило вибір теми монографії.

У першому розділі «Теоретичні засади ціннісного ставлення до власного здоров'я у майбутніх фахівців із цивільної безпеки» висвітлено теоретико-методологічні аспекти аксіологічного підходу до професійної підготовки фахівців, відображено результати аналізу поняттєво-категорійного апарату дослідження, а також представлено особливості професійної підготовки та діяльності фахівців із цивільної безпеки.

У другому розділі «Модель розвитку ціннісного ставлення до власного здоров'я у майбутніх фахівців із цивільної безпеки та умови її реалізації» представлено авторську модель розвитку ціннісного ставлення до власного здоров'я у майбутніх фахівців із цивільної безпеки та охарактеризовано її теоретико-методологічний і змістово-операційний компоненти. Висвітлено педагогічні умови реалізації моделі розвитку ціннісного ставлення до власного здоров'я у майбутніх фахівців із цивільної безпеки.

У третьому розділі “Експериментальна перевірка ефективності моделі розвитку ціннісного ставлення до власного здоров'я у майбутніх фахівців із цивільної безпеки та педагогічних умов її реалізації” представлено методику та програму експериментального дослідження; результати аналізу стану практики та констатувального експерименту, а також результати перевірки ефективності педагогічних умов розвитку ціннісного ставлення до власного здоров'я у майбутніх фахівців із цивільної безпеки.

Визначено перспективні напрями подальших педагогічних розвідок.